

Вячеслав Корнієнко

НЕОПУБЛІКОВАНИЙ ЛИСТ ЄГОРА РЕДІНА ДО ДМИТРА БАГАЛІЯ

У попередньому випуску “Софії Київської” вийшла друком стаття Д. Гордієнка та Г. Старікова, присвячена публікації листів Єгора Редіна до Дмитра Багалія¹. Дослідники детально проаналізували взаємовідносини обох вчених за наявними епістолярними матеріалами, зокрема, в галузі співпраці у стінах Харківського університету, у Харківському історико-філологічному товаристві, під час підготовки до проведення XII Археологічного з’їзду тощо. Водночас, поза увагою публікаторів залишився ще один лист Редіна до Багалія², який відкриває ще один аспект взаємовідносин обох вчених. Ця епістола стосується роботи Є. Редіна у харківській міській школі живопису та малювання, де він викладав у останні роки свого життя, всіляко сприяючи її матеріально-технічному забезпеченню³. Лист засвідчує, що загальну програму викладання курсу історії мистецтва для школи розробив саме Редін, яку він і надіслав для ознайомлення Багалієві. На жаль, реакція останнього – схвалення чи пропозиції щось змінити – невідома.

Навчальною програмою школи передбачались дворічний курс історії мистецтва. З огляду на той факт, що в листі детально пророблена програма викладання історії мистецтва Стародавнього Сходу, Середньовіччя та Відродження, а історія мистецтва Нового часу, а також руського мистецтва тільки згадуються одним рядком наприкінці сторінки, можна виснувати, що Редін детально опрацював тільки першу частину курсу, що розрахована на один рік викладання. Вже з січня 1906 р. Редін приступив до викладання. Як засвідчують теми прочитаних ним лекцій та

¹ Д. Гордієнко, Г. Старіков, *Дмитро Багалій та Єгор Редін: кілька епізодів взаємин (за епістолярними джерелами)*, Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. III: Збірка наукових праць, присвячена 150-літтю з дня народження Єгора Кузьмича Редіна (1863–1908) (2013) 176–200.

² Друк цього листа був анонсований мною, однак до збірки з технічних причин епістола не потрапила: В. Корнієнко, *Відображення суспільно-наукової та викладацької діяльності Єгора Кузьмича Редіна в епістолярній спадщині*, Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. III: Збірка наукових праць, присвячена 150-літтю з дня народження Єгора Кузьмича Редіна (1863–1908) (2013) 82, прим. 147.

³ *Там само*, с. 82–84; Н.Ф. Сумцов, *Человек золотого сердца (профессор Егор Кузьмич Редин)*, Харьков 1909, с. 16.

придбані для школи малюнки для проектору, викладання проводилось в цілому за представленою у листі програмою⁴.

Наразі немає документального підтвердження щодо розробки Редіним другої частини курсу, адже в останні роки життя він вже тяжко захворів, тому більшу частину наступного 1907 року провів у різних клініках та санаторіях. Вочевидь, подальшого вдосконалення тематики курсу лекцій історії мистецтва Редін не проводив. Тим не менше, він заклав міцний фундамент для своїх наступників на цій ниві викладацької діяльності.

Отже, епістола, що публікується нижче, суттєво поглиблює біографічні дані щодо педагогічної діяльності Єгора Кузьмича Редіна, розкриваючи нові сторінки життя відомого харківського вченого.

* * *

Лист зберігається в особовому фонді Дмитра Петровича Гордєєва (ф. 208) Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України. Публікується мовою оригіналу сучасним правописом, однак авторські варіанти написання власних імен залишені мною без змін.

Є. Редін – Д. Багалію, Харків – Харків, 11 грудня 1905 р.

Его превосходительству
проф[ессору] Дмитрию Ивановичу Багалю.
Милостивый государь, Дмитрий Иванович!

Программа предполагаемых к прочтению для учащихся Городской рисовальной школы⁵ лекций⁶ дается мною лишь в общих чертах; при выполнении она быть может будет мною расширена или сокращена в зависимости от различных обстоятельств, о которых теперь трудно судить в виду первого опыта чтения полного курса истории искусства для аудитории школы.

Программа истории искусства.

Введение. Искусство доисторической эпохи. Древнее искусство Востока. Египет. Физические условия страны. Религия. Верования в

⁴ Р.І. Філіппенко, С.М. Куделко, *Є.К. Редін – професор Харківського університету: Монографія*, Харків 2008, с. 64.

⁵ Міська художня школа живопису та малювання створена у 1896 р. на основі приватної школи малювання М. Расвської-Іванової (відкрита 1869). У 1912–1921 рр. – Харківське художнє училище при Петербурзькій академії мистецтв, у 1921–1963 рр. – Харківський державний художній інститут, у 1963–2001 рр. – Харківський художньо-промисловий інститут, з 2001 р. – Харківська державна академія мистецтва та дизайну.

⁶ Далі знаходиться закреслене “мн”.

загробну життя, двойник⁷. Періоди політичної історії і історії мистецтва. Погребальна архітектура: піраміда, мастаба⁸, сфінкси. Храмова архітектура. Єгипетська колонна. Наружні і внутрішні прикраси. Скульптура. Індустріальні мистецтва. Значення Єгипта і єгипетської культури в історії всесвітньої культури.

Ассирія⁹. Вавилон¹⁰. Фінікія¹¹. Персія¹². Іудея¹³. Греція. Рим. Середні віки. Древньохристиянське мистецтво; візантійське, мусульманське, романське, готичське; індустріальні мистецтва: золотих справ мастертва, мініатюри, килими, меблі.

Ренесанс¹⁴. Визначення епохи. Вплив антики. Ренесанс на півночі – Фландрія¹⁵. Масляна живопис, гравюра. Ренесанс в Італії. Ранній ренесанс. Флоренція¹⁶: Джотто¹⁷ і живопис в I^й половині XV століття. Архітектура (Джотто, Брунелескі¹⁸). Скульптура (Яков делла Кверча¹⁹, Гіберті²⁰, Лука делла Робіа²¹, Донателло²²). Школи живопису; флорентійська (Мазаччо²³, Фра-Філіппо Ліппі²⁴, Бенотто Гоццоллі²⁵, Фра-Анджеліко²⁶, Гірландіо²⁷ і др[угі]); римська і умбрійська²⁸;

⁷ Мовиться про “Ка” у віруваннях давніх єгиптян, уособлення життєвої сили людини, її “двійник” у потойбіччі.

⁸ Тип гробниць Давнього Єгипту, що мали вигляд прямокутника з дещо нахиленими стінами та плоским верхом. Такий тип поховальної споруди передував пірамідам.

⁹ Стародавня держава на Близькому Сході (у північній Месопотамії) у II–I тис. до н.е.

¹⁰ Мовиться про Вавілонію – стародавню державу на Близькому Сході (у південній Месопотамії) у II – середині I тис. до н.е.

¹¹ Стародавня держава на східному узбережжі Середземного моря у II–I ст. до н.е.

¹² Мовиться про Перську імперію – державу Ахеменідів VI–IV ст. до н.е.

¹³ Мовиться про Іудейське царство зі столицею в Єрусалимі X–I ст. до н.е.

¹⁴ Від фр. Renaissance ‘Відродження’ – назва епохи в історії культури Європи XIV–XVI ст.

¹⁵ Історична область на північному заході Європи (на території сучасних Франції, Бельгії та Нідерландів).

¹⁶ Італійське місто, у давнину – центр Флорентійської республіки, столиця герцогів Медичі та Італійського королівства; нині – центр регіону Тоскана.

¹⁷ Джотто ді Бондоне (1267–1337) – італійський художник, архітектор.

¹⁸ Філіппо Брунелескі (1377–1446) – італійський архітектор, скульптор.

¹⁹ Слово виправлене. Якопо делла Кверча (1371–1438) – італійський скульптор.

²⁰ Лоренцо Гіберті (1378–1455) – італійський скульптор, ювелір, історик мистецтва.

²¹ Лука делла Робіа (1400–1481) – італійський скульптор.

²² Донато ді Ніколло ді Бетто Барді (1386–1466) – італійський скульптор.

²³ Мазаччо (справжнє ім’я Томмазо ді Джованні ді Сімоні Кассаї) (1401–1428) – італійський художник.

²⁴ Фра Філіппо Ліппі (1406–1469) – італійський художник.

²⁵ Бенотто Гоццоллі (1420–1497) – італійський художник.

²⁶ Фра Беато Анджеліко (справжнє ім’я Гвідо ді П’єтро, після постригу – Джованні да Фьєзоле) (1400–1455) – італійський художник, домініканський монах.

²⁷ Доменіко Гірландіо (1449–1494) – італійський художник.

²⁸ Умбрія – історична область в центральній Італії.

венетианская; пармская. Рим и папы. Леонардо да Винчи²⁹. Рафаель³⁰. Микело Анджело³¹. Венеция. Тициан³², Джорджоне³³, Тинторетто³⁴, Пав[ел] Веронез³⁵, Карреджио³⁶.

Ренессанс во Франции; в Германии. XVII^й век. Фламандцы: Рубенс³⁷, Тениер³⁸. Испания: Веласкес³⁹, Мурильо⁴⁰. Голландия: Рембрандт⁴¹ и др[угие]; Франция и ее роль в XVII в[еке]. XVIII век.

Новое время. Русское искусство.

Е. Редин.

1905. 11 декабря.

[Харьков].

ЦДАМЛМУ, ф. 208, оп. 1, од. зб. 448, арк. 1–1зв., автограф.

²⁹ Леонардо ді сер Пьєро да Вінчі (1452–1519) – італійський художник, скульптор, архітектор, вчений, винахідник, письменник.

³⁰ Рафаель Санті (1483–1520) – італійський художник, графік, скульптор, архітектор.

³¹ Мікеланджело ді Лодовіко ді Леонардо ді Буонарроті Сімоні (1475–1564) – італійський скульптор, художник, архітектор, поет.

³² Тіціан Вечелліо (бл. 1480/1485–1527) – італійський художник.

³³ Джорджоне Барбареллі де Кастельфранко (1477–1510) – італійський художник.

³⁴ Тінторетто (справжнє ім'я Якопо Робутсі) (1518–1594) – італійський художник.

³⁵ Паоло Веронезе (справжнє ім'я Паоло Каліарі) (1528–1588) – італійський художник.

³⁶ Антоніо Алегрі да Карреджо (1489–1534) – італійський художник.

³⁷ Пітер Пауль Рубенс (1577–1640) – фламандський художник.

³⁸ Давид Тенірс Молодший (1610–1690) – фламандський художник та гравер.

³⁹ Дієго Веласкес (1599–1660) – іспанський художник.

⁴⁰ Бартоломе Естебан Мурильо (1617–1682) – іспанський художник.

⁴¹ Рембрандт Харменс ван Рейн (1606–1669) – голандський художник, гравер.